

Teofila Jarowiecka

Przemiany demograficzne i gospodarcze Krzeszowic *

I. Wstęp

1. Miasteczko Krzeszowice powstało z feudalnej wsi, będącej ośrodkiem dóbr Potockich; obecnie należy do typu małych miasteczek, które nie uległy degradacji, lecz drogą przekształcania dawniej pełnionych funkcji istnieją i rozwijają się nadal w okresie Polski Ludowej.

Celem uchwycenia charakteru tych funkcji i ich przekształceń zanalizowano rozwój społeczno-gospodarczy tego miasteczka w okresie od początku XIX stulecia, ze szczególnym uwzględnieniem ostatnich dziesięciu lat. Zagadnienie to rozpatrywano w powiązaniu ze środowiskiem geograficznym Krzeszowic, z ich położeniem względem bogactw naturalnych i ośrodków przemysłowych.

2. Monograficzny charakter pracy wymagał wykorzystania różnorodnych źródeł. Wywiadów dokonano we wszystkich zakładach przemysłowych, szkołach, instytucjach i gospodarstwach indywidualnych.

Materiały zebrane tą drogą dotyczyły zagadnień rolnictwa, osadnictwa, zatrudnienia itd. Własne obserwacje stały się podstawą opracowania środowiska geograficznego i uzupełnieniem lub sprawdzeniem materiałów statystycznych. Wykorzystano dane z Rady Narodowej i zestawienia z materiałów, będących w posiadaniu referatu podatkowego, biura meldunkowego, poszczególnych szkół, instytucji i zakładów pracy, znajdujących się w Krzeszowicach. Z rękopisów wykorzystano protokoły

---

* Niniejsza notatka jest streszczeniem pracy wykonanej w Katedrze Geografii Ekonomicznej WSP w roku 1956. Praca zawiera 130 stron. Kolejne jej rozdziały dotyczą środowiska geograficznego, położenia Krzeszowic, rozwoju społeczno-gospodarczego, obecnego charakteru gospodarczego i demograficznego oraz strefy oddziaływania Krzeszowic. Do pracy dołączono mapy i plany, między innymi plan katastralny Krzeszowic z 1848 r. i plan współczesny, kartogramy i wykresy obrazujące wpływ Krzeszowic na okolicę i ośrodków przemysłowych na Krzeszowice, nadto szereg tabel statystycznych, dotyczących struktury gospodarstw, wędrowek i kształcenia młodzieży.

Rady Gminnej w Krzeszowicach (za lata 1867—1920) oraz niektóre materiały z Archiwum Państwowego w Krakowie, dotyczące inwentarza dóbr klucza tenczyńskiego z pierwszej połowy XIX wieku. Nowe materiały z Archiwum Potockich w Krzeszowicach zniszczone zostały podczas II wojny światowej.

Jednym z podstawowych źródeł kartograficznych była oryginalna mapa katastralna z 1848 roku. Wykorzystano także inne źródła kartograficzne ze zbioru znajdującego się w Bibliotece Jagiellońskiej.

3. Wykorzystaną do pracy literaturę można podzielić na trzy grupy. Pierwsza z nich to literatura metodyczna, obejmująca monografie miejscowości, oraz z różnych dziedzin geografii ekonomicznej. Szczególną uwagę zwrócono na prace monograficzne metodologiczne, dotyczące miasteczek, jak np. prace Simchego, Kostrowickiego, Dziewońskiego, Zaleskiej, Kosińskiego. Drugą grupę literatury stanowiły opracowania zagadnień społeczno-gospodarczych i środowiska geograficznego regionu krakowsko-chrzanowskiego.

Wykorzystano głównie prace z zakresu geologii i hydrografii okolic Krzeszowic. Odrębnie zostały potraktowane prace o samych Krzeszowicach. Były to przeważnie opracowania starsze (z XIX wieku). Różni autorzy zajmowali się Krzeszowicami dość jednostronnie: w centrum ich uwagi pozostała miejscowość jako ośrodek leczniczo-zdrowy i rezydencja Potockich. Odtwarzali szczegółowo historię Krzeszowic, która w ich ujęciu pokrywała się z historią rodów magnackich. Wśród nowszych opracowań, z początku XX wieku, odmienny charakter ma praca Polaczka pt. *Monografia powiatu chrzanowskiego*, w której autor obok rozwoju historycznego zestawia w każdym rozdziale dane o ilości i jakości zakładów przemysłowych, rzemiosła i istniejących instytucji.

II. Środowisko geograficzne

1. Miasteczko Krzeszowice leży w Rowie Krzeszowickim, obrzeżonym krawędziami Wyżyny od północy i Garbu Tenczyńskiego od południa, w niecce wytworzonej u zbiegu trzech potoków, tworzących rzekę Krzeszówkę. Terytorium Krzeszowic zawarte w granicach administracyjnych leży całkowicie na łażach mioceniowych, natomiast tereny położone na południe i północ od tej miejscowości zbudowane są z różnorodnych utworów geologicznych, począwszy od wapieni węglowych poprzez utwory reprezentujące następne epoki i piętra aż po piaski fluwioglacjalne. Istnienie różnych zasobów mineralnych w bliskiej okolicy, związane z wyżej wspomnianą budową geologiczną, stwarzało potencjalne możliwości wykorzystania środowiska w zależności od rozwijających się po-

trzeb w różnych okresach gospodarczych. Tak między innymi eksploatacja marmuru dębnickiego i kruszców mineralnych sięga swoją historią zamierzchłych czasów epoki feudalnej. Później natomiast zaczęto wydobywać węgiel, skały budowlane, glinki ogniotrwale i wypalać wapienie. Eksploatacja wapieni jako topnika do hut, prowadzona na wielką skalę w Czatkowicach, mogła się rozwinąć dopiero w ostatnim okresie w związku z rosnącym zapotrzebowaniem nowych hut. Inne natomiast surowce jak tufy filipowickie czekają na dokładne zbadanie i intensywniejsze, niż dotąd, wykorzystanie w przyszłości.

2. Przykładem dość charakterystycznej konsekwencji gospodarczej, wynikającej z naturalnych warunków środowiska, jest problem wody. Ilaste podglebie w Rowie sprzyja wysokiemu poziomowi wody gruntowej, co wpływa na specyficzne warunki glebowe (przewaga lessu zeszląmowanego), które wymagają prac odwadniających i nawadniających. Wysoki poziom wód i podsiąkające związki siarczane uniemożliwiają także mieszkańcom Krzeszowic korzystanie z wody pitnej studziennej. W przeszłości źródłem dostarczającym w tym celu wody była rzeka Krzeszówka. Jak z różnych źródeł wynika, Krzeszówka była w różny sposób wykorzystywana w poszczególnych okresach. Z końcem wieku XVI pracowały poruszane jej wodami dwa młyny w Krzeszowicach, jeden w Czatkowicach oraz fabryka gwoździ w Gwoźdźcu. W pierwszej połowie XIX wieku, po dokonaniu regulacji, rzeczka ta stała się elementem dekoracyjnym parku dworskiego. Później była ona także źródłem energii dla tartaku Potockich.

Obecnie Krzeszówka spełnia nieco inną rolę: wody do picia dostarczają mieszkańcom wodociągi, źródłem energii jest prąd, rzeczka służy natomiast do odprowadzenia ścieków oraz dostarcza wody takim zakładom pracy, jak tartak, stacja kolejowa, zakłady betonowe i inne. Jest ona także poważnym dopływem Rudawy, która z kolei stanowi źródło zaopatrzenia w wodę ludności Krakowa.

III. Rozwój historyczny

Wychodząc z założenia, że czynnikiem kształtującym życie społeczno-gospodarcze są siły wytwórcze, starano się wykryć zmienną rolę rolnictwa, przemysłu i powiązań komunikacyjnych w rozwoju osadniczym Krzeszowic, w kształtowaniu się ich struktury społecznej oraz wydobyć różnorakie, zmienne funkcje osady. Z analizy źródeł historycznych wynika, że Krzeszowice były wsią biskupów krakowskich i dopiero w połowie XVII wieku przeszły w posiadanie możnych rodów magnackich. Pod koniec wieku XVIII dobra klucza tenczyńskiego obejmowały ogrom-

ną przestrzeń, bo sześć folwarków w okolicy Krzeszowic, przy czym do jednego folwarku należało 4 do 10 wsi; na północy docierały one do Lgoty, na zachodzie sięgały do Libiąża i Balina.

W okolicy Krzeszowic tylko cztery małe wsie stanowiły w owym czasie własność klasztorną. W obrębie tych wielkich dóbr leżało miasto Nowa Góra i przeciętna wtedy wieś — Krzeszowice.

1. W XVIII wieku Krzeszowice posiadały, podobnie jak i inne wsie dworskie, papiernię, młyn, karcznię, obok tego dwór i kościół; słabiej zagospodarowane od Krzeszowic były w tym okresie jedynie wsie klasztorne, jak Żbik, Siedlce, Czatkowice. Nowa Góra natomiast i Filipowice poważnie przewyższały je znaczeniem gospodarczym i stopniem rozwoju. Pod koniec wieku XVIII Krzeszowice zaczęły jednak wysuwać się na czołowe miejsce. Na rozwój gospodarczy Krzeszowic wpłynął fakt, że były one siedzibą wielkopańskiej rezydencji Potockich, nadto pełniły funkcje ośrodka lekarsko-zdrowego dzięki rozreklamowanym wodom siarczanym, zakładom kąpielowym wybudowanym w celach dochodowych przez właścicieli wsi. Krzeszowice są zarazem ośrodkiem administracyjnym klucza dóbr, później — władz państwowych. Od roku 1855 stają się (podobnie jak Chrzanów) siedzibą Krzeszowickiego Okręgu Sądowego, do którego należało kilkanaście okolicznych wsi. Tak więc powoli wzrastało oddziaływanie Krzeszowic na okoliczne tereny i tworzyły się coraz mocniejsze ich więzy z zapleczem.

Decydujący jednak rozwój gospodarczy tej miejscowości nastąpił po wybudowaniu kolei żelaznej, łączącej Kraków ze Śląskiem, tj. po roku 1847. Położenie Krzeszowic w Rowie — naturalnym obniżeniu, wykorzystanym pod budowę wyżej wymienionej linii kolejowej, odegrało wtedy pozytywną rolę w życiu gospodarczym. Miasto Nowa Góra, leżące na Wyżynie, pozostało z dala od tej linii, a równocześnie zaczęło tracić podstawy gospodarcze epoki feudalnej (rzemiosło, handel, deficytowa eksploatacja kruszców, prawo targów); w rezultacie zatrzymało się w swym rozwoju. Krzeszowice natomiast rozwinęły się ze wsi do roli ośrodka miejskiego, aczkolwiek niewielkiego, z podstawowymi funkcjami usługowymi wobec zaplecza. Do funkcji wymienionych poprzednio doszły nowe. Po otrzymaniu przywileju na targi Krzeszowice stały się ważnym punktem wymiany handlowej. Targi odbywały się raz w tygodniu; miały one bardzo szeroki zasięg. Może o tym świadczyć zachowanie do dzisiaj ich roli: jeszcze obecnie na targi do Krzeszowic przyjeżdżają górale z Zakopanego, z Suchej, rzemieślnicy i handlarze z Olkusza, z Zalasasu, Sanki, Chrzanowa. Pośrednictwo handlowe Krzeszowic uzupełniły rozwijające się różnorodne sklepy.

Istnienie kolei żelaznej pozwoliło na intensywniejsze wykorzystanie bogactw mineralnych w okolicy i silniejszy rozwój przemysłu. Uwydat-

niało się to szczególnie w wydobywaniu węgla i materiałów budowlanych. Krzeszowice spełniają odtąd rolę małego węzła komunikacyjnego dla kopalni węgla w Tenczynku, dla kamieniołomów porfiru w Miękini, marmuru w Dębniku i Czernej, a w końcu dla wielkiego kamieniołomu wapienia w Czatkowicach.

Powiązanie z wiejskim zapleczem zostało ugruntowane także przez pocztę założoną wcześniej, telegraf i telefon. Mimo rozwoju kilku zakładów przemysłowych w samym miasteczku, Krzeszowice nie pełniły jednak roli większego ośrodka produkcyjnego. W początkach XX wieku i w okresie międzywojennym, w związku z rozwojem ośrodków przemysłowych koło Trzebini, Chrzanowa oraz w samym Krakowie, Krzeszowice stały się miejscem zamieszkania ludności robotniczej dojeżdżającej do wymienionych ośrodków.

2. Analizując rozwój ludności i gęstość zaludnienia Krzeszowic w ciągu XIX wieku i w latach międzywojennych, starano się rozwinąć równocześnie w pracy takie zagadnienia, jak migracje i przemiany w strukturze zawodowej ludności w zależności od rozwoju gospodarczego wsi-miasteczka.

Porównując wzrost ludności byłej wsi Krzeszowice ze wzrostem ludności byłego miasta Nowej Góry i wsi okolicznych łatwo da się stwierdzić różnice wzrastające na korzyść Krzeszowic. Podczas gdy ludność Krzeszowic wzrosła w XIX wieku czterokrotnie, ilość mieszkańców Nowej Góry czy Filipowic zaledwie się podwoiła. Przyczyna degradacji Nowej Góry tkwiła w procesach gospodarczych (por. wyżej). Już w 1870 roku Krzeszowice liczyły 1652 mieszkańców, a Nowa Góra 1074; w 1940 roku cała gmina Nowej Góry liczyła tylu mieszkańców co same Krzeszowice, tj. około 4000. Wzrost ten odbywał się mimo istniejącej emigracji z Krzeszowic. Przyczyna przyrostu ludności tkwiła w imigracji: do miejscowości tej przybywali na stałe zamieszkanie bezrolni lub małorolni chłopcy oraz robotnicy z okolicznych wsi w poszukiwaniu pracy. Krzeszowice jako osada targowa ściągały także handlarzy, kupców, rzemieślników (Żydzi w 1792 roku stanowili 1%, a w 1920 — 18% ogółu mieszkańców).

Proces odpływu i napływu powodował zmiany struktury zawodowej ludności. Systematycznie np. zmniejszał się odsetek zatrudnionych w rolnictwie. W latach dwudziestych XIX wieku z zajęć pozarolnych utrzymywał się znikomny odsetek ludności, a w 1950 r. tylko 7% zawodowo czynnych pracowało na roli.

3. Przy rozwiązaniu zagadnień osadniczych oparto się szczególnie na oryginalnej mapie katastralnej z 1848 roku oraz na obecnym rozplanowaniu osiedla. W tej części pracy starano się wyodrębnić poszczególne elementy osadnicze, powstałe w różnych epokach, oraz ich związek z ist-

niejącymi stosunkami produkcji w poszczególnych formacjach społeczno-ekonomicznych. Przykładem takiego rozwiązania problemu może być końcowy wyjątek tej części pracy, dotyczący rozbudowy Krzeszowic w okresie kapitalistycznym, przytoczony poniżej.

Żywiołowemu wzrostowi zaludnienia w drugiej połowie XIX wieku i w początkach wieku XX towarzyszyła rozbudowa Krzeszowic. Była ona jednak bardzo ograniczona ze względu na istniejące stosunki społeczno-gospodarcze, szczególnie przez pozostałe z okresu feudalnego stosunki własnościowe. Zdawała sobie już sprawę z tego podstawowego problemu Rada Gminna w Krzeszowicach. Istnieje bowiem notatka w protokołach z 1910 roku, która brzmi: „ponieważ gmina Krzeszowice nie ma warunków dalszego rozwoju w tym tempie i rozmiarach jak dotąd, albowiem nie posiada ani własnych, ani też prywatnych placów budowlanych, gdyż, jak wiadomo, otoczona jest pierścieniem gruntów i placów dworskich, przeto bez wspólnej akcji z obszarem dworskim nic uczynić w tym kierunku nie można”.

Problem ten stał się jeszcze pilniejszym po I wojnie światowej. W 1919 roku Rada Gminna otwarcie domagała się umiastowienia Krzeszowic i przyznania na własność dla gminy rynku i targowicy wraz z placem dla postoju furmanek. W rezultacie udało się tylko wydzierżawić od dworu wymienione obiekty, co nie rozwiązało sprawy rozbudowy Krzeszowic aż do II wojny światowej. O stanie zabudowy całej wsi w tym okresie świadczą słowa w księdze protokołów z 1919 roku: „rynek zostawia wiele do życzenia, stare odwieczne budy i szopy, które nie tylko szpecą wygląd Krzeszowic, ale są niebezpieczne w razie pożaru, kanalizacji żadnej nie ma... w obecnych warunkach nie może być ona przeprowadzona, gdyż musiałaby przechodzić przez własność dworską”.

Działają dwie przeciwne tendencje, z jednej strony rozwój sił wytwórczych, ściąganie do Krzeszowic robotników i kupców, które powodują wzrost ilości ludności i potrzebę budowy nowych domów, urządzeń socjalnych, z drugiej zaś strony pozostałości feudalne w postaci wielkiej własności i specyficznego układu gruntów we wsi, które powodują chaotyczną, niewłaściwą, gęstą zabudowę na małych parcelach chłopskich. Stąd rodzi się konieczność „przyklejania” różnego rodzaju domków do siebie; często obok nędznej chałupy stawiano murowaną kamienicę. Proces ten przybrał na sile szczególnie w okresie międzywojennym.

IV. Stosunki społeczno-gospodarcze współczesnych Krzeszowic

Cztery podstawowe problemy były tematem powyższego rozdziału: analiza planu miasteczka, stan miejscowego przemysłu, rolnictwa oraz stosunki demograficzne. W analizie planu zastanawiano się nad prze-

biegiem granic, układem strefy zabudowy i wyodrębnienia różnorodnych elementów osadniczych, które powstały w różnych formacjach społecznych i zachowały się do dzisiaj. Myślą przewodnią następnych rozważań było danie odpowiedzi na pytania: czym są Krzeszowice obecnie, jak odbywa się tu proces przemian i jak przedstawiają się współczesne funkcje tego miasteczka? Niektóre z tych problemów zostaną omówione poniżej.

1. W miasteczku tym w okresie międzywojennym około $\frac{1}{4}$ całego obszaru rolnego należała do dworu i plebanii. Niewielką powierzchnię liczoną w arach zajmowały prywatne zakłady przemysłowe. Reszta należała do indywidualnych drobnych gospodarstw. Po wyzwoleniu dzięki przeprowadzeniu reformy rolnej rozpadło się kapitalistyczne gospodarstwo Potockich. Folwark w Krzeszowicach nie uległ jak inne parcelacji, lecz jako własność państwowa przeznaczony został na Ośrodek Rolny. Obejmuje on grunty orne, sady i ogrody. Parki i planty przekazane zostały do użytku młodzieży szkolnej, bądź mieszkańcom Krzeszowic, place i targowice — Radzie Miejskiej, a niektóre obszary, otaczające i przylegające do terenów fabrycznych, oddane zostały zakładom przemysłowym lub kolei celem ich rozbudowy. Rozpadło się także wielkie gospodarstwo rolne, należące przed wojną do plebanii. Ziemia została częściowo rozprzedana na parcele budowlane, częściowo wdzierżawiona pomiędzy indywidualnych gospodarzy. Część gruntów plebańskich leżących odłogiem przeznaczono na działki przyzagrodowe pracownikom kolei oraz na ogrody warzywne dla Ośrodka Zaopatrzenia Robotniczego. W budynkach starej plebanii znalazł pomieszczenie wymieniony OZR, a w budynkach byłego folwarku mieści się Ośrodek Rolny. Pomieszczenia pałacu zmieniono na Dom Młodzieży, a inne budynki dworskie, między innymi były stajnie angielskie, przeznaczono na szkoły średnie i technikum. Zakłady przemysłowe, będące początkowo pod przymusowym zarządem, po roku 1950 zostały ostatecznie upaństwowione.

Tak więc w miejsce starych weszły nowe organizmy gospodarcze, w miejsce wielkiej własności prywatnej weszła własność państwowa lub społeczna, która nie stanie już miasteczku na przeszkodzie w jego dalszej planowej rozbudowie.

2. Z chwilą uzyskania niepodległości Krzeszowice przestały być rezydencją dworską, zmniejszyła się rola krzeszowickich placów targowych, zastępowanych przez handel uspołeczniony. Zmniejszył się także zasięg władz administracyjnych, ponieważ dawna gmina Krzeszowice rozpadła się na kilka odrębnych gromad. Równocześnie z powyższymi przemianami rozwinęły się krzeszowickie zakłady przemysłowe, rozbite przed wojną na małe, prywatne, słabo wyposażone przedsiębiorstwa, prawie zupełnie zarzucone lub zniszczone w okresie okupacji. Rosnące za-

potrzebowanie na materiały budowlane ożywiło po wojnie zakłady krzeszowickie, które wzmożyły swoją produkcję. Na szczególną uwagę zasługują Krzeszowickie Zakłady Kruszywa Mineralnego, betoniarnia i tartak.

Badanie wpływu Krzeszowic na okolicę i większych ośrodków przemysłowych na Krzeszowice dało odpowiedź, jaką rolę spełniają te zakłady i powstałe w okresie dziesięciolecia instytucje miasteczka. Przy tym zagadnieniu posłużono się szczegółową analizą zasięgu krzeszowickich jarmarków, dojazdów do szkół i dojazdów do pracy.

a) Wyżej opisane przemiany nie przeszkodziły Krzeszowicom ugruntować pozycji ośrodka usługowego w okresie ostatniego dziesięciolecia. Pełnią one nadal funkcję handlową poprzez 27 wyspecjalizowanych sklepów, poprzez punkty usługowe, targi i inne rzemieślnicze punkty usługowe. Do Krzeszowic jeszcze w 1955 r. zjeżdżało na targ około 500 do 800 furmanek; w dzień targowy Krzeszowice stają się niezwykle ożywione. Zasięg targów niejako tradycyjnie jest jeszcze bardzo duży, chociaż wyraźnie maleje jego intensywność.

b) Miasteczko Krzeszowice stało się w okresie dziesięciolecia na małą skalę ośrodkiem młodzieżowym. Młodzież w wieku od 14 do 18 lat stanowi tutaj 13% ogółu mieszkańców, podczas gdy średni odsetek tej grupy wieku w Polsce wynosi od 7 do 8%. O takim dużym udziale tej grupy wieku w Krzeszowicach decyduje młodzież mieszkająca w byłym pałacu Potockich. Dwie szkoły podstawowe, trzy średnie, zaspokajają całkowicie potrzeby kształcenia się młodzieży, nie tylko miejscowej, ale także z okolicy. Z kartogramów i zestawień liczbowych wynika, że w okresie dziesięciu lat w jednej ze szkół podstawowych 50% absolwentów (po 7 klasie) stanowi młodzież zamiejscowa. Natomiast zestawienie za sześć ostatnich lat z dwu szkół średnich dowodzi, że absolwentami tych szkół była w 60% młodzież spoza Krzeszowic. Zasięg sfery wpływu wytworzony przez szkoły jest duży szczególnie w kierunku północnym (10 km bez żadnych środków lokomocji).

c) Krzeszowice dzięki posiadaniu kilku zakładów przemysłowych stanowią ośrodek zatrudnienia dla robotników-rolników i robotników pochodzących i mieszkających w okolicznych wsiach. Tak np. w Zakładach Kruszywa, zatrudniających 340 osób, pracuje niewielka liczba miejscowych, bo stanowiących zaledwie 7% ogółu zatrudnionych. Zasięg terytorialny dochodzących do pracy do Krzeszowic jest duży (do 12 km). Obejmuje on szczególnie tereny położone na NE i SE od miasteczka ze względu na brak rozwiniętych tam zakładów produkcyjnych.

d) Miasteczko jest także ośrodkiem mieszkaniowym dla robotników i pracowników zatrudnionych w krakowskich i śląskich zakładach przemysłowych. Z zestawień wynika, że ponad 600 osób codziennie lub co

pewien okres czasu zdąży do pracy do Krzeszowic. Z drugiej zaś strony wiadomo, że z Krzeszowic udaje się połowa ludności zatrudnionej w różnych gałęziach gospodarki narodowej, tj. około 500 osób za pracą do innych miejscowości. 81% osób tej liczby dojeżdża pociągiem, a reszta dochodzi pieszo do pobliskich zakładów (kamieniołomy, położone w odległości 3 km). Dojeżdżających pociągami można podzielić na dwie grupy: krakowska — 46%, śląska — 35% ogółu pracujących poza miastem. Grupa śląska rozproszona jest w 21 miejscowościach Krakowskiego i Śląskiego Zagłębia Węglowego. Przy tak kształtujących się codziennych migracjach pracowników, dochodzący do Krzeszowic rekrutują się z miejscowości leżących daleko od linii kolejowych, natomiast ludność miasteczka szuka pracy przeważnie w większych ośrodkach, do których można dojechać pociągiem. Zróżnicowanie dotyczy także stopnia kwalifikacji zawodowych.

3. W okresie dziesięciolecia daje się zauważyć ciekawy, trwający nadal proces, który polega na ciągłej wymianie ludności. Miasteczko to stanowi w dalszym ciągu punkt imigracyjny dla rodzin niewykwalifikowanych chłopów-robotników w wieku produkcyjnym i młodzieży pochodzącej z okolicznych wsi; natomiast ludność z Krzeszowic wyjeżdża do większych miast i ośrodków przemysłowych. W ciągu ostatnich dziesięciu lat zdarzało się, że wyjazdy dochodziły do 5% ogółu ludności rocznie. Nierzadko emigrującymi z Krzeszowic byli tacy, którzy w tym miasteczku mieszkali zaledwie kilka lat lub miesięcy; Krzeszowice były więc dla nich tylko pewnym etapem.

Wynikiem powyższego procesu jest ciągle kształtowanie się struktury wiekowej, zawodowej i klasowej ludności miasteczka; obserwuje się nieustanny odpływ ludności z rolnictwa, wzrost udziału grupy zatrudnionych w przemyśle. Dodać należy, że do tych ciągłych zmian przyczynia się także wędrownka młodzieży, która w 30% kończąc szkoły zawodowe, a w 31% szkołę ogólnokształcącą szuka zatrudnienia lub dalszych studiów poza miasteczkiem. W gospodarstwach, a tym samym na miejscu, pozostaje zaledwie 4,5% młodzieży po ukończeniu klasy 7 (dane za okres 10 lat).

V. Perspektywy rozwoju Krzeszowic

Reasumując powyższe rozważania należy stwierdzić, że Krzeszowice pełnią funkcję usługowo-mieszkaniową i, jak wynika z planów WKPG, charakteru swego w przyszłości nie zmienią. Nie przewiduje się większej niż dotychczas aktywizacji tego miasteczka, natomiast kontynuuje się rozbudowę osiedla mieszkaniowego i urządzeń socjalnych.

Piękne położenie miasteczka w ciekawej pod względem gospodarczym i turystycznym okolicy, duża ilość zieleni w samym miasteczku, mogą sprzyjać utworzeniu w Krzeszowicach podmiejskiego ośrodka wypoczynkowego dla ludności Krakowa lub Krakowskiego Zagłębia Węglowego. Z Krzeszowic można by też uczynić w pełnym tego słowa znaczeniu miasteczko młodzieżowe. Aby jednak Krzeszowice mogły spełnić dobrze wyżej wyznaczoną rolę, należałoby rozwiązać wcześniej niektóre problemy z ich życia społeczno-gospodarczego. Gospodarka rolna winna stanowić bazę wyżywienia dla wzrastającej ludności, nie spełni zaś tej roli bez uregulowania struktury gospodarstw rolnych, zapewnienia dostatecznej ilości sił zatrudnionych w rolnictwie i przestawienia produkcji rolnej na warzywno-hodowlaną. Należałoby uregulować kwestię zatrudnienia i dojazdów do pracy, rozbudować osiedle robotnicze w miasteczku, tak by ci, którzy tu pracują, mogli na miejscu mieszkać. Rozbudowa osiedla rozwiąże dotychczasowy głód mieszkań w samym miasteczku; należałoby także rozbudować instytucje usługowe, objąć siecią wodociągowo-kanalizacyjną wszystkie dzielnice, naprawić lub zbudować na ulicach nowe nawierzchnie.

0 288 574 864 1152m

- Parki.
- Ogrody.
- Łąki i pastwiska.
- Domy chłopskie.
- Budynki dworskie.

POŁOŻENIE KRZESZOWIC

